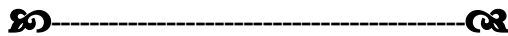

การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเพชรบูรณ์*

PARTICIPATION OF PEOPLE IN LOCAL GOVERNMENT
ORGANIZATIONS IN PHETCHABUN PROVINCE

แสนสุริยา รักเสมอ

Saensuriya Raksamoe

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: Saensuriya.rak@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. ต้องการให้ประชาชนเกิดความผูกพัน รู้สึกรัก และมีจิตสำนึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นร่วมกัน 2. ต้องการให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บริหารงานด้วยความโปร่งใส ตรงกับความต้องการของประชาชน และรับผิดชอบต่อประชาชนให้มากขึ้น และ 3. เพื่อให้มีการตรวจสอบการบริหารจัดการของผู้บริหารและสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกขั้นตอน จึงควรนำหลักพุทธธรรม สังคหวัตถุ 4 มาปรับใช้กับกระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชน ด้วยการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนทุกภาคส่วนด้วยปิยะวาจา การสละเวลารับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนจะสามารถสร้างประโยชน์จากผู้อื่นได้ การสร้างโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่อนโยบายสาธารณะและการปฏิบัติงานอย่างเสมอต้นเสมอปลายจะสามารถสร้างประโยชน์แก่ผู้อื่นได้ กลุ่มผู้แทนทุกภาคส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องเสมอต้นเสมอปลาย ตลอดจนดำเนินกิจกรรมที่มุ่งเน้นการส่งเสริมจริยธรรม การมอบบทบาทให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจด้วยการลงประชามติ เป็นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งต้องเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน; การปกครองส่วนท้องถิ่น; พุทธธรรมสังคหวัตถุ

Abstract

People's participation in the local administrative organization in Phetchabun Province has the following objectives: 1. To urge people to have a bond, love, and sense of belonging together in the locality; 2. To urge the local administrative organization management with transparency to meet the needs of the people and to be more responsive to the people, and 3. to ensure that there is an audit of the management of the executives and the Council of Local Administrative Organizations at every step. Therefore, the principle of Buddhism, Sangahavatthu 4 should be applied to the participatory management process of the local administrative organization with the people by sharing information that is beneficial to the people of all sectors with convincing speech verbally, taking the time to listen to opinions from all stakeholders that can benefit others. Providing people from all walks of life to participate in public policy decisions and conduct consistent operations can benefit others. The group of representatives from all sectors participated in activities together consistently and consistently as well as carrying out activities that focus on promoting ethics, giving people a role to make decisions through a referendum that promotes morality and ethics that must be something that should be practiced regularly.

Keywords: Public Participation; Local Administrative Organizations; Buddha-dharma

บทนำ

ในขณะเดียวกันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติสิทธิของประชาชนไว้ในหลาย ๆ มาตรา โดยกำหนดให้ประชาชนได้มีสิทธิในการเข้าร่วมดำเนินการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในส่วนที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดกระแสการตื่นตัวของประชาชนในเรื่องการเรียกร้องสิทธิในการรับรู้และสิทธิในการเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น รวมทั้งการรวมตัวกันเป็นกลุ่มประชาสังคม ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจตามกระบวนการของภาครัฐและการบริหารงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความโปร่งใสเป็นธรรม หรือมีการเรียกร้องให้มีการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการโดยตรงมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้ภาครัฐจำเป็นต้องมีการปรับตัวและเปิดระบบราชการที่ยอมรับและเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการที่มีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเปิดให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมประเมินผล อันจะนำไปสู่การยอมรับและร่วมมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้มั่นคง มั่ง

คั่งและยั่งยืน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดินให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบูรณ์ คือ 1. ต้องการให้ประชาชนเกิดความผูกพัน รู้สึกรัก และมีจิตสำนึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นร่วมกัน 2. ต้องการให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บริหารงานด้วยความโปร่งใส ตรงกับความต้องการของประชาชน และรับผิดชอบต่อประชาชนให้มากขึ้น และ 3. เพื่อให้มีการตรวจสอบการบริหารจัดการของผู้บริหารและสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกชั้นตอน

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของชุมชนและการเมือง ในอดีตประชาชนจะมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมืองที่ให้ความสำคัญเท่านั้น เช่น การมีส่วนร่วมในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เป็นไปตามหลักการของประชาธิปไตยแบบตัวแทน แต่ในปัจจุบันกระแสสังคมได้ให้ความสำคัญกับมีส่วนร่วมของประชาชน โดยประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตามกระบวนการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาครัฐได้โดยตรง โดยเฉพาะเรื่องที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ในการดำเนินชีวิตของประชาชน

ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน นิยามหรือความหมายของคำว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) นั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ (2550) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ลักษณะของกระบวนการที่กลุ่มประชาชนในชุมชนกระทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายร่วมกันทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมถึงการร่วมกันพัฒนาสภาพทางสังคมในชุมชน และการดำเนินการร่วมกันเพื่อสร้างอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจ

อรพินท์ สฟโชคชัย (2551) ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดทางออกของการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ซับซ้อนยุ่งยากในทางสันติ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาสังคมที่ซับซ้อนยุ่งยาก เป็นกระบวนการที่ทุกภาคส่วนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตามกระบวนการของภาครัฐ โดยนำข้อเสนอแนะและความเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการตัดสินใจเพื่อกำหนดแนวทางหรือนโยบายสาธารณะที่ภาครัฐจะดำเนินการ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ว่า หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีโอกาสเข้าร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการบริหาร ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลการปฏิบัติงาน การร่วมแสดงทัศนคติ ความคิดเห็น การร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น การร่วมคิดแนวทางการแก้ไขปัญหา การร่วมในการตัดสินใจตามกระบวนการของภาครัฐ การร่วมในการ

ดำเนินการ และการร่วมติดตามประเมินผล รวมทั้งการร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2560)

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนสามารถเข้าร่วมในกระบวนการบริหารงาน เพื่อวางแผนทางการแก้ไขปัญหาด้านนโยบายสาธารณะที่ภาครัฐเป็นผู้ดำเนินการ

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ผู้เกี่ยวข้องและประชาชนทุกภาคส่วนในสังคมได้รับโอกาสให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐได้ ซึ่งได้มีการแบ่งไว้ 5 ระดับ ดังนี้

1. การแจ้งข่าวสารและข้อมูลต่างๆ นับเป็นก้าวแรกที่สำคัญที่สุดในการสร้างโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมกับภาครัฐในเรื่องต่าง ๆ ได้ ด้วยวิธีการให้ข้อมูลผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้ง การจัดงานแถลงข่าว จัดหมายข่าว เอกสารสิ่งพิมพ์ การติดประกาศ การจัดนิทรรศการ การให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ ซึ่งเป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สำคัญที่สุด แต่กลับเป็นระดับต่ำที่สุด

2. การรับฟังความคิดเห็น เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็น และให้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริง เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐสามารถนำไปใช้อ้างอิงในการตัดสินใจ สามารถดำเนินการได้ในรูปแบบของการจัดเวทีชุมชน การสำรวจความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็น และการรับฟังความคิดเห็นสื่อออนไลน์

3. การเกี่ยวข้อง คือ การสร้างโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ หรือมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างความมั่นใจว่าข้อเสนอแนะของประชาชนจะได้รับการพิจารณาเป็นแนวทางในการบริหารงานของหน่วยงานต่างๆ จึงกำหนดให้มีการจัดทำประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงาน และการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสนอแนะและเพื่อพิจารณานโยบายต่าง ๆ

4. ความร่วมมือ คือ การให้กลุ่มผู้แทนประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐ ด้วยการเป็นหุ้นส่วนและดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องร่วมกัน ซึ่งจะต้องมีการตัดสินใจร่วมกันในทุกขั้นตอน ในรูปแบบของคณะทำงานฝ่ายประชาชน

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นการให้บทบาทในการตัดสินใจด้วยภาคประชาชน ในรูปแบบการลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ ซึ่งเป็นบทบาทที่ประชาชนได้รับในระดับสูงที่สุด

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

1. ประชาชนได้รับบริการสาธารณะที่ดีขึ้น ทั้งในด้านคุณภาพ มาตรฐาน ตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นและสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
2. ประชาชนมีบทบาทในการตัดสินใจในการกำกับดูแล ตรวจสอบ และสามารถสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่
3. ประชาชนมีโอกาสดำเนินการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน การมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การไปเลือกตั้งผู้บริหาร/สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น และการถอดถอนผู้บริหารหรือสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น
4. คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจากการปรึกษาหารือช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์ของนโยบายหรือโครงการและหลายครั้งก็นำไปสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิผลมากที่สุดได้

การมีส่วนร่วมของประชาชนกับความท้าทายของนักบริหารในจังหวัดเพชรบูรณ์

ในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามหลักการธรรมาภิบาล จะเน้นหลักการความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นนโยบายหลักของการพัฒนาสังคมไทย โดยทุกภาคส่วนต้องเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ร่วมตัดสินใจ เพื่อการสร้างความโปร่งใสให้เป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกๆ ฝ่าย

ในการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2545 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 จึงต่างให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และการสร้างโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จึงควรพัฒนาความรู้ความเข้าใจในด้านการสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องให้กับประชาชน เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงและรับฟังความคิดเห็น นอกจากนี้ควรพัฒนาทักษะและศักยภาพของเจ้าหน้าที่ทุกระดับควบคู่กันไปด้วย การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถทำได้หลายวิธี และหลายระดับ ซึ่งบางวิธีต้องใช้เวลา แต่บางวิธีก็สามารถทำได้ง่ายๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของประชาชน ความจำเป็นและค่าใช้จ่ายในการสร้างโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม

จากหลักการและความจำเป็นดังกล่าวทำให้การพัฒนาระบบราชการที่ผ่านมาได้รับการพัฒนากระบวนการบริหารราชการที่สนับสนุนการปรับกระบวนการทำงานของส่วนราชการที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น หรือที่เรียกว่า การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

ในส่วนภาครัฐ การส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ถือได้ว่าเป็นเงื่อนไข และเป็นกุญแจสำคัญของความสำเร็จของการพัฒนาระบบราชการให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและเอื้อต่อประโยชน์สุขของประชาชน เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุน และส่งเสริมให้ระบบราชการมีพลังในการพัฒนาประเทศอย่างสร้างสรรค์ อันเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาราชการยุคใหม่ที่เป็นราชการระบบเปิด

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาคราชการที่มาจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และชุมชนท้องถิ่น จะช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนได้รับทราบความต้องการและปัญหาที่แท้จริง ลดความขัดแย้งและต่อต้าน ทั้งยังเป็นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เสริมสร้างให้ประชาชน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในประเด็นสาธารณะ ซึ่งเป็นบทบาทที่หน่วยงานภาคราชการจะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและเครือข่ายภาคประชาสังคมทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นหุ้นส่วน จะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับหน่วยงานราชการต่าง ๆ จะสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนมากน้อยเพียงใด รวมทั้งต้องอาศัยกระบวนการความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสังคมที่เป็นพันธมิตรของภาคราชการ ซึ่งถึงเวลาแล้วที่ภาคราชการจะต้องร่วมมือกันเปิดระบบราชการให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อทำให้เกิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เกิดการแบ่งสรรทรัพยากรอย่างยุติธรรม และลดความขัดแย้งในสังคม และที่สำคัญที่สุด คือ การสร้างกลไกของการพัฒนาระบบราชการที่ยั่งยืน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนนั่นเอง

การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการกระจายอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การกระจายอำนาจเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้รัฐสามารถจัดบริการสาธารณะได้อย่างทั่วถึง และตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งมีได้มีความหมายแก่การใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ในกิจกรรมต่าง ๆ และสามารถแสดงความคิดเห็นได้ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมตรวจสอบ ดังนั้น ถ้าหากประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มการตัดสินใจตามกระบวนการของภาครัฐในการดำเนินการต่าง ๆ ของท้องถิ่นแล้ว จะทำให้บริการสาธารณะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนมากที่สุด นอกจากนี้ การสร้างโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงาน

ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รับทราบขั้นตอนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะมีผลให้การดำเนินการต่าง ๆ ของท้องถิ่นเป็นไปด้วยความโปร่งใส มีความเป็นธรรม ลดการทุจริต และความขัดแย้งในการทำงาน

วิธีการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน สามารถกระทำได้ ดังนี้

1. การลงสมัครเป็นผู้บริหารหรือสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. การสนับสนุนคนดีมีความสามารถให้เข้าไปบริหารงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. การไปเลือกตั้งผู้บริหารหรือสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. การเสนอให้มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น
5. การเสียภาษีอากรและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดเก็บเพื่อนำมาใช้ในการบริหารงานในท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมตรวจสอบการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ติดตามตรวจสอบการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าดำเนินงานด้วยความโปร่งใส ยุติธรรม ตรงตามความต้องการของประชาชนติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณตามข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าถูกต้อง โปร่งใส และเกิดประโยชน์หรือไม่เข้าร่วมรับฟังการประชุมสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อติดตามผลงานหรือพฤติกรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขอรับทราบข้อมูลข่าวสารจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หากเห็นว่าทำงานไม่โปร่งใสการเข้าร่วมประชาคมของท้องถิ่นเพื่อแสดงความคิดเห็นในการพิจารณาแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่น ตรวจสอบแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าตรงกับปัญหาความเดือดร้อน และความต้องการของประชาชนหรือไม่คัดค้านข้อบังคับ หรือมติ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ทำให้ประชาชนเดือดร้อนถกเถียงผู้บริหารหรือสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีพฤติกรรมไม่สุจริต

หลักพุทธธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

หลักธรรมที่ช่วยประสานให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรัก และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นธรรมที่ก่อให้เกิดความผาสุกในบ้านเมือง และประเทศชาติ และเป็นหลักธรรมอันนำไปสู่การยึดเหนี่ยวจิตใจผู้คนในสังคมให้อยู่กันอย่างสันติสืบต่อไป สามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัว จนถึงระดับสังคม หลักธรรมนี้ คือ สังคหวัตถุ 4 หมายถึง เครื่องมือ หรือหลักธรรม 4 ประการ ได้แก่ ทาน (การให้) ปิยวาจา (การพูดดี) อตถจริยา (การทำประโยชน์แก่ผู้อื่น) สมานัตตตา (การทำตัวเสมอต้นเสมอปลาย) (อง.จตุกก. (ไทย) 21/32/50-51)

ทาน คือ การให้ ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว การเสียสละ ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว เอื้อเฟื้อ แบ่งปันสิ่งของให้แก่บุคคลอื่น หลักคุณธรรมนี้จะช่วยให้ประชาชนในสังคมไม่เห็นแก่ตัว และไม่เป็นคนละโมภโหลมาก

ปิยวาจา คือ การพูดด้วยความเหมาะสมสำหรับกาลเทศะ พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ด้วยวาจาหรือถ้อยคำที่อ่อนหวาน ไพเราะ ไม่ก้าวร้าวหยาบคาย พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดปด ไม่พูดหยาบคาย ไม่พูดส่อเสียด และไม่พูดเพ้อเจ้อ โดยเฉพาะในสังคมที่ต้องอยู่ร่วมกันเป็นหมู่มา การพูดจึงเป็นบันไดขั้นแรกของการสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น หากการอยู่ร่วมกันในสังคมขาดปิยวาจา สังคมนั้นก็จะเกิดความวุ่นวาย ไม่สงบสุข เกิดการแก่งแย่งแข่งขันไม่มีวันสิ้นสุด

อรรถจริยา แปลว่า การประพฤติประโยชน์ คือ การทำประโยชน์แก่ผู้อื่น การชวนชวนช่วยเหลือกิจการสาธารณะ การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และช่วยแก้ไขปรับปรุงและส่งเสริมในทางจริยธรรม

สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความประพฤติเสมอดันเสมอปลาย หรือมีความสม่ำเสมอ ปฏิบัติสม่ำเสมอด้วยการร่วมกันรับรู้ ร่วมกันแก้ไข และวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณีคุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้เราเป็นคนมีจิตใจหนักแน่นไม่โลเล รวมทั้งยังเป็นการสร้างความนิยม และไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย

ดังนั้น การนำหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 มาช่วยในการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน และช่วยส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนในพื้นที่มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความความสุข ความสำเร็จ ความสามัคคีในการปฏิบัติงาน รวมไปถึงการสร้างความรักภักดีชุมชน และยังช่วยส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองมากขึ้น ให้ความสำคัญกับตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะเข้าไปช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยความเต็มใจ

สรุป

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนสามารถเข้าร่วมในกระบวนการบริหารจัดการงานที่ภาครัฐเป็นผู้ดำเนินการด้วยการวางแผนการดำเนินงาน แนวทางปฏิบัติ และแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะร่วมกัน โดยยึดรูปแบบการดำเนินงานตามระดับการมีส่วนร่วม คือ 1) มีการให้ข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนผ่านสื่อต่าง ๆ 2) เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และยอมรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน 3) เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผนการปฏิบัติให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน ด้วยการจัดตั้งคณะทำงานหรือจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ

4) กลุ่มผู้แทนภาคประชาชนสามารถเข้ามาร่วมมือกันดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการฝ่ายประชาชน 5) ควรมีการเสริมอำนาจแก่ประชาชนให้มีบทบาทในการตัดสินใจด้วยการลงประชามติในประเด็นสาธารณะด้านต่าง ๆ

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จึงเป็นความท้าทายของนักบริหารในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในด้านการสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้องให้กับประชาชน และพัฒนาทักษะและศักยภาพของเจ้าหน้าที่ทุกระดับควบคู่ไปด้วย ขณะเดียวกันการกระจายอำนาจสามารถเป็นเครื่องมือที่ทำให้ภาครัฐสามารถบริหารจัดการนโยบายสาธารณะด้านต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง และตรงตามความต้องการในทันที โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกระดับ ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมตรวจสอบตั้งแต่เริ่มการตัดสินใจตามกระบวนการของภาครัฐในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ

ดังนั้น การนำหลักพุทธธรรม สังคหวัตถุ 4 มาปรับใช้กับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในชุมชนจะก่อให้เกิดการประสานให้ประชาชนทุกภาคส่วนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ตั้งแต่ระดับครอบครัว จนถึงระดับสังคม โดยมุ่งเน้นการเสียสละ

องค์ความรู้

หลักพุทธธรรม สังคหวัตถุ 4 สามารถนำมาปรับใช้กับกระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน ดังนี้

1. การแบ่งปันข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนทุกภาคส่วนด้วยปิยะวาจา
2. การสละเวลารับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนจะสามารถสร้างประโยชน์จากผู้อื่นได้
3. การสร้างโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่อนโยบายสาธารณะและการปฏิบัติงานอย่างเสมอต้นเสมอปลายจะสามารถสร้างประโยชน์แก่ผู้อื่นได้
4. กลุ่มผู้แทนทุกภาคส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องเสมอต้นเสมอปลายตลอดจนดำเนินกิจกรรมที่มุ่งเน้นการส่งเสริมจริยธรรม
5. การมอบบทบาทให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจด้วยการลงประชามติ เป็นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งต้องเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

ตารางที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการนำหลักพุทธธรรม สังคหวัตถุ 4 สามารถนำมาปรับใช้กับกระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

สังคหวัตถุ 4	หลักการมีส่วนร่วม	การนำมาปรับใช้
ทาน + ปิยวาจา	การให้ข้อมูลข่าวสาร	ด้วยการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนทุกภาคส่วนด้วยปิยวาจา
	การรับฟังความคิดเห็น	การสละเวลารับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนจะสามารถสร้างประโยชน์จากผู้อื่นได้
อัตตจริยา + สมานัตตา	การเกี่ยวข้อง	การสร้างโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่อนโยบายสาธารณะและการปฏิบัติงานอย่างเสมอต้นเสมอปลายจะสามารถสร้างประโยชน์แก่ผู้อื่นได้
	ความร่วมมือ	กลุ่มผู้แทนทุกภาคส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องเสมอต้นเสมอปลาย ตลอดจนดำเนินกิจกรรมที่มุ่งเน้นการส่งเสริมจริยธรรม
	การเสริมอำนาจแก่ประชาชน	การมอบบทบาทให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจด้วยการลงประชามติ เป็นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งต้องเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการบริการ จัดหางาน*. กรุงเทพฯ: กองแผนงานและสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (สำนักงาน กกพ.). (2549). *การมีส่วนร่วมของประชาชน*. สืบค้น 20 กันยายน 2565, จาก <https://recc.erc.or.th/index.php/2015-07-07-07-53-46/464-2010-02-01-08-32-52>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2554). *ประมวลการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการของจังหวัดที่เป็นกรณีศึกษาที่ดี (Best Practices) (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมดาเพรส จำกัด.
- _____. (2560). *การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม: เทคนิควิธีและการนำไปสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- อรพินท์ สฟโชคชัย. (2551). *หลักสำคัญในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม Participatory Governance Principle (การเปดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม)*. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).